

Naalakkersuisoq for Naalakkersuisoq for Børn, Unge, Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke Aqqaluaq B. Egede.
Departementet for Børn og Unge på: iian@nanoq.gl

Kopi til:

Himaginiy Ajirath Kugan på hina@nanoq.gl

Kirsten Olesen-Nzulumike på kiol@nanoq.gl

Den 28. maj 2024

Høringssvar over udkast til Inatsisartutlov om støtte til personer med handicap.

Tilioq har modtaget forslag til Inatsisartutlov om støtte til personer med handicap i høring og takker for muligheden for at afgive høringssvar.

Indledningsvis bemærkes at Tilioq også har været involveret i forberedelsen af lovforslaget. Tilioq har i den forbindelse forsøgt at bidrage med faglige input til forslaget. Tilioq har noteret at disse input ikke er afspejlet i forslaget. Det er derfor ikke korrekt, når der i bemærkningerne står således: *"Derudover tilsigter forslaget at implementere nogle af de overvejelser, der kom til udtryk på en handicapworkshop fordelt på 2 dage, som blev afviklet i oktober 2023 med deltagelse af fagfolk fra kommunerne, Selvstyret, NGO'er og rettighedsinstitutioner."* anbefalinger fra Tilioq er ikke fulgt.

Forslaget er meget omfattende, og det vil være umuligt at kommentere på samtlige bestemmelser.

Nærværende høringssvar er opbygget med overordnede bemærkninger, derefter en række generelle bemærkninger, herefter udvalgte dele af forslaget kommenteret og til sidst afsluttende bemærkninger.

Overordnede bemærkninger og samlet vurdering

Mennesker med handicap er i knæ. Mennesker med handicap kæmper endeløst mod systemet og er kastebolde uden at få hjælp. Det er realiteten i Grønland i dag.

Efter at have gennemgået nærværende lovforslag og forinden have været engageret i høringsprocessen frem til nu, så er den overordnede vurdering, at denne lov ikke udgør en forbedring for personer med handicap i Grønland.

Jeg har tre hovedankepunkter:

1. Lovforslaget påvirker ikke det vigtige område sagsbehandlingsproblematikken, som jeg som handicaptalsmand med to borgere var inviteret til at italesætte som tema på PKG-mødet i Ilulissat i februar. Den vil ikke gøre det nemmere at sagsbehandle, den vil ikke skabe bedre retssikkerhed. Tværtimod.
2. Lovforslaget indeholder ingen åbenbare forbedringer for mennesker med handicap. Tværtimod – der er tale om forringelser. Det vi i Tilioq savner her er eksempelvis:

- a. I overensstemmelse med en menneskerettighedsbaseret tilgang og bedste praksis anbefales det, at Grønland indfører Borgerrettet Personlig Assistance (BPA).
 - b. Tidlig indsats og øget mulighed for rehabilitering og rehabilitering i form af eksempelvis hjemmetræning eller lignende relationelle løsninger.
 - c. Muligheder for brobygning til arbejdsmarkedet.
3. Jeg havde forventet en egentlig forbedring - en mere fremadsynet lovgivning, der ville inkludere principper som universelt design, inklusion og inddragelse, som de er reflekteret i handicapkonventionen. Ved at inkorporere FN's Handicapkonvention i grønlandsk lov, skal Handicapkonventionen danne grundlag for lovgivning, afgørelser og vurderinger. Hermed vil også klageinstanser kunne tage stilling til den.

Som udgangspunkt anbefaler vi fra Tilioq lovforslaget afvist og sendt fornyet, faglig og grund behandling. Tilioqs analyse viser, at mennesker med handicap ofte er ladt i stikken, i frit fald uden retssikkerhed. Midt i alle de ressourcer, som er brugt på at komme frem til et lovudkast, som er forringet ift. det eksisterende står mennesker rundt om i vores land, som virkelig har brug for hjælp, men kæmper forgæves. Det har store, umenneskelige konsekvenser.

Generelle bemærkninger

Helt overordnet finder Tilioq det særdeles bekymrende, at et så omfattende regelsæt påtænkes sat i kraft som afløsning for eksisterende regler, der i vidt omfang ikke er implementeret i praksis.

Det er således Tilioqs erfaring, at kendskabet til de eksisterende regler på området er begrænset, og kun i et vist omfang efterleves. Såfremt nærværende forslag vedtages, skal Tilioq kraftigt anbefale, at der iværksættes en omfattende implementeringsproces målrettet sagsbehandlerne i kommunerne, og andre fagprofessionelle. Tilioq har i den forbindelse noteret, at der i de økonomiske bemærkninger er afsat et beløb til implementering. Det fremgår dog ikke, hvordan man er kommet frem til beløbet, og derfor er det umuligt at tage stilling til, om det er tilstrækkeligt.

Tilioq skal ligeledes anbefale, at der indsættes krav om evaluering af Inatsisartutloven for at se i hvilket omfang bestemmelserne også implementeres i praksis. Tilioq skal samtidig anbefale, at der, samtidig med ikrafttrædelse, udsendes en grundig vejledning til Inatsisartutloven.

Tilioq har endvidere, med beklagelse, noteret sig, at den eksisterende bestemmelse om tilgængelighed er udgået. Angiveligt fordi området ikke skal reguleres i en handicapkompenserende lov. Tilioq har samtidig noteret sig, at en tilsvarende bestemmelse tilsyneladende ikke er indsat i anden lovgivning. Der er tale om en meget beklagelig forringelse af personer med handicaps forhold, og Tilioq anbefaler, at området indsættes i Inatsisartutloven på ny, eller at der tages initiativ til at tilgængelighed reguleres i anden lov. Alternativet er at det bliver tabt mellem to ressortområder og derfor bliver tilgængelighed ikke sikret for de borgere, der netop ikke kan tilgå sit hjem, sin by, sin kommune og fællesskaber. Denne tilgængelighed er en rettighed, der er klart gjort op i handicapkonventionen og derfor en rettighed i har ratificeret at I vil sikre. Vi kommer senere ind på, hvorfor det er dybt beklageligt, at der ikke i stedet er lyttet til Tilioqs gentagne anbefalinger om at gå den anden og mere fremsynede og konventionsnære vej og indføre Universelt Design i lovgivningen på alle områder.

Samtidig medfører forslaget regulering på områder, hvor anden lovgivning også finder anvendelse. Det drejer sig konkret om adgangen til lægelig undersøgelse og behandling uden samtykke, som også

reguleres af sundhedslovgivningen. Det er uklart, hvordan nærværende Inatsisartutlov spiller sammen med den eksisterende sundhedslovgivning.

Tilsvarende gør sig gældende i forhold til forslagens bestemmelser, der rettes mod børn og unge. På en række områder er der en snitflade til den eksisterende Inatsisartutlov om støtte til børn, uden at det i nærværende forslag er afklaret, hvordan de forskellige regelsæt skal spille sammen.

Tilioq kan være bekymret for, om uafklarede snitfladeproblematikker vil betyde, at personer med handicap ikke modtager den nødvendige hjælp for sagen, så at sige, falder imellem to lovgivningsmæssige stole.

Samlet må Tilioq derfor anbefale, at disse snitfladeproblematikker afdækkes, og beskrives i bemærkningerne.

Tilioq noterer sig, at der i forslaget er medtaget et krav om udredning af personer med handicap, forud for visitation til støtte. Samtidig lægger forslaget op til, at denne udredning sker i forhold til alle støttemuligheder, og Tilioq er af den opfattelse at en så omfattende udredning vil være unødvendig i forhold til visse former for støtte. Tilioq skal derfor anbefale, at kravet om udredning gradueres. Vi anbefaler, at man kigger mod andre lande såsom Nunavut, hvor man i nogle henseender iværksætter støtte allerede ved mistanke om en diagnose. Vi ser at mennesker pga. systemiske problemer venter umenneskeligt længe på hjælp, og ofte med konsekvenser som tillægsdiagnoser, ufrivilligt skolefravær, fraflytning af landet eller det, som er værre.

Udvalgte dele af forslaget kommenteret

I forhold til en række konkrete bestemmelser har Tilioq en række bemærkninger. Der er ikke tale om en udtømmende gennemgang af samtlige bestemmelser, men derimod udvalgte eksempler, som skal vise de store problemer ved nærværende lovforslag.

I forslagens § 11, stk. 2, 1, fremgår terapeutiske samtaler som et rådgivnings og vejlednings tilbud. Uagtet at rådgivning kan være et relevant tilbud, må visitation til et terapeutisk samtaleforløb anses for mere vidtgående end rådgivning og vejledning.

I forslagens § 14 pålægges kommunerne at igangsætte sager for særligt udsatte, der ikke er behandlet. Det er uklart hvorfor bestemmelsen er nødvendig. Det må være indlysende, at alle sager skal behandles.

I forslagens § 20, om midlertidige anbringelsessteder, er det uklart hvad der menes med midlertidigt. Tilioq kan være bekymret for, at en midlertidig løsning ender med at blive langvarig.

Forslagets § 40 omhandler lomme- og tøjpenge. Det er uklart om lomme- og tøjpenge alene kan udbetales på døgntilbud eller på alle tilbud. Tilioq skal anbefale, at forholdene tydeliggøres.

I forslagens § 48, stk. 2, omtales et tidsbegrænset ophold på botilbud uden for Grønland. Igen er det uklart, hvad der forstås med tidsbegrænset.

Tilioq ser det som positivt, at der indsættes bestemmelse om forebyggelse af seksuelle overgreb. Selvom denne tilføjelse til handicapstøtteleven er en positiv udvikling, har vi dog nogle bekymringer med dette initiativ, som vi her kort redegør for.

I forslagens § 52 om seksuelt misbrug er fokus på, at personalet på bosteder skal "være særligt opmærksom på" en fem tendenser. Tilioq vil gøre det meget klart, at viden og opmærksomhed ikke i selv vil forebygge seksuelt misbrug på bo- og døgntilbud. Det lægger alt ansvar over på bostederne og ikke på Naalakkersuisut, som netop kan sikre forebyggelse og beskyttelse af personer med handicap – særligt børn – mod misbrug og overgreb. Vi anbefaler meget kraftigt, at den endelige lov vil indeholde sikkerhedsforanstaltninger, whistleblowerordning, støttemuligheder i tilfælde af overgreb, samt fokus på overgreb udenfor bo- og døgntilbud. Tilioq fremsendte d. 18/4 et høringssvar til Departementet for Børn og Unge, der skitserer meget klare og konkrete forslag til forebyggelse af seksuelt misbrug af personer med handicap, som vi vil anbefale bliver implementeret i denne lov.

Forslaget rummer en række bestemmelser omkring bostøtte (§ 67), støtteperson (75) og pasning af nærtstående med handicap (§ 101). Bestemmelserne er forskellige, for eksempel i forhold til den periode den enkelte ydelse kan bevilges.

Samtidig fremstår det uklart i hvilke situationer de enkelte bestemmelser kan anvendes.

Tilioq skal anbefale at det gøres tydeligt i hvilke situationer de enkelte støttemuligheder kan anvendes, samtidig bør det beskrives hvorfor for eksempel forældre til et barn med handicap, ikke kan varetage omsorgen for barnet i mere end 10 år i § 101. De fleste handicap har ikke en slutdato. Vi anbefaler at støtten bliver baseret på de enkeltes kontekster, da dette varierer drastisk.

Tilioq skal i det hele taget anbefale at der skabes ordentlige rammer for de pårørende der kan, og vil, varetage omsorgen for en person med handicap. Individuelle, relationelle løsninger kan skabe mulighed for, at mennesker med handicap kan opnå deres fulde potentiale ligesom det vil være i overensstemmelse med menneskerettighedsbaseret tilgange. Her kan der eksempelvis være tale om hjemmetræning og BPA ordninger.

For så vidt angår forslagens bestemmelse om boligindretning (§ 69) er Tilioq positive overfor forslaget om hjælp til boligindretning. Men savner samtidig en adgang til hjælp til ny bolig, såfremt dette vil være ønskeligt. Dette forhold skal særligt ses i forhold til forslagens indledende bestemmelser hvor der netop lægges vægt på adgangen til at bo i egen og egnet bolig.

Forslagens § 78 omhandler støtte til kurser og rådgivning. I bestemmelsens stk. 1 pålægges kommunalbestyrelsen at tilbyde deltagelse i kurser og undervisning, og i bestemmelsens stk. 2 er det blevet til en mulighed at kommunalbestyrelsen kan yde økonomisk støtte til deltagelse i kurser og rådgivning.

Det bør klart fremgå i hvilke tilfælde personer med handicap kan få økonomisk tilskud til deltagelse i kurser og andre forholdsregler, krav og begrænsninger.

I workshoppen Tilioq deltog i i oktober 2023, indgik Pissassarfik som et særligt tema, hvortil Tilioq kan huske meget klart, at der blev sagt at betalingssystemet for behandling ville ændres. Fra hvad der forekommer i forslagens §88 om habilitering og rehabilitering af Pissassarfik, fremgår det stadig at det er kommunerne, der skal tilbyde behandling. Vi er dybt skuffet over at noget, der stod så klart skulle ændres, forbliver uændret.

I bemærkninger henvises til alle de gode intentioner med handicapkonventionen samt også specifikt, at: *"En række undersøgelser tyder på, atter er store menneskelig, faglig og økonomiske gevinster ved at investere i forebyggelse og og samfundstilpassede støtteforanstaltninger. En tidlig tidlig forebyggende indsats betaler sig og giver livslang effekt."*

Dette runger hult idet det ikke afspejles på nogen måde i lovforslaget – nærmest tværtimod. Der er næsten intet om vigtigheden og muligheder for (tidligt, individuel og effektiv) habilitering, rehabilitering, træning eller tidlig indsats. Og det er næsten det allervigtigste! Det er rystende.

Endvidere, at det bygger på en forståelse af handicap som de samfundsskabte barrierer som en person med en funktionsnedsættelse møder i samfundet og formålet er, at skabe et samfund uden disse barrierer. I kontrast hertil er der intet om universelt design i lovforslaget og lovgivning om tilgængelighed er forringet.

Mennesker med handicap er først og fremmest mennesker. Unge mennesker med handicap har samme behov og rettigheder som andre unge. At søge gennem dette lovforslag at lovliggøre den allerede eksisterende praksis med at parkere mennesker med handicap på *alderdomshjem* er uacceptabelt. Jeg henviser til Tilioqs tidligere fremsendte høringssvar til handlingsplan Annex 1, hvor vi skriver:

“Tilioq finder nogle særlige problematikker direkte socialt uansvarlige og helt uacceptable, og det anbefales, at der laves nogle særligt klare målsætninger for disse. Det gælder:

- *Udskrivning til plejehjem*
- *Udskrivning til hjemløshed*
- *Forlængelse af hospitalsophold pga. manglende tilbud”*

I lovforslaget omtales som noget nyt *sikret døgninstitution*. Det beskrives som en døgninstitution, hvor man må låse yderdør og vinduer og at sådanne institutioner er for domfældte. Ingen yderligere beskrivelse eller andet.

Hvorfor tidsbegrænset socialpædagogisk støtte? I 2.20. *Tilbud om individuel tidsbegrænset socialpædagogisk hjælp og støtte* skrives om *”let støtte i hjemmet i en kort periode for borgere med psykiske vanskeligheder eller ADHD, som har behov for struktur på opgaven med oprydning i køleskabet, hvorefter borgeren bliver i stand til selv at varetage denne opgave.”*

Eksemplet med ADHD og køleskab viser total mangel på faglig viden!

Ledsagelse op til 15 timer umuliggør arbejde, uddannelse, samvær og aktiviteter; umuliggør et selvstændigt liv iht. Handicapkonventionens artikel 19.

Afsluttende bemærkninger

Afslutningsvis skal Tilioq tilføje, at der er tale om omfattende uklarheder – også alle dem, som ikke er nævnt her. Lovforslaget er rodet og vil gøre sagsbehandlingen endnu dårligere; der er tydelige tegn på manglende faglighed og indsigt i handicapkonventionen, som her burde være essentiel.

Tilioq er stærkt bekymret for at implementeringen af en ny Inatsisartutlov i denne form vil blive meget vanskelig, til stor skade for personer med handicap og deres pårørende.

Jeg gentager derfor, at ***Tilioq som udgangspunkt anbefaler lovforslaget afvist og sendt fornyet, faglig og grund behandling.*** Tilioqs analyse viser, at mennesker med handicap ofte er ladt i stikken, i frit fald uden retssikkerhed. Midt i alle de ressourcer, som er brugt på at komme frem til et lovudkast, som er forringet ift. det eksisterende står mennesker rundt om i vores land, som virkelig har brug for hjælp, men kæmper forgæves. Det har store, umenneskelige konsekvenser.

Jeg tidligere har fremhævet, at vi ikke accepterer status quo. Situationens alvor fremgår af eksempelvis Tilioqs henvendelsesanalyser og baggrundsnotat som opfølgning på PKG mødet, begge vedlagt som Annex 3 og 4.

Jeg er bekymret for, at dette høringssvar bliver behandlet som alle andre høringssvar og stiler det derfor direkte til Naalakkersuisoq for Naalakkersuisoq for Børn, Unge, Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke Aqqaluaq B. Egede.

Asannittumik inuulluaqqusillunga

Med kærlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Anja Hynne Nielsen".

Anja Hynne Nielsen - Inuit Innarluutillit Oqaaseqartartuat – Handicaptalsmand

Vedlagt er - også tidligere fremsendt fra Tilioq:

Annex 1: Høringsvar til Handlingsplan FN's Handicapkonvention

Annex 2: Mail vedr. lovforslag af 16.1.2024

Annex 3: Henvendelsesanalyse 2023. Tilioqs årlige henvendelsesanalyser bygger på data fra Tilioqs borgerrådgivning og alle findes på www.tilioq.gl

Annex 4: Handlingsnotat som opfølgning på PKG mødet (grønlandsk og dansk)